

Posudek bakalářské práce Lucie Hozové

Informace o znakovém jazyce v zahraničních a českých úvodech do studia jazyka

K tomu, aby naplnila cíl práce (aby podala informace o tom, jak se v zahraničních i českých publikacích uvádějících do studia lingvistiky zohledňují znakové jazyky), musela kolegyně Hozová prostudovat úctyhodný objem odborné literatury; v některých publikacích (např. Yule) se mohla zaměřit na kapitoly přímo znakovému jazyku věnované, jinde musela informace o znakovém jazyku hledat v textu celé publikace – a ještě příp. proměny textu různých vydání srovnávat. To je snadné jen na první pohled. Svě zdroje pak diplomantka jednak parafrázuje / reprodukuje, jednak cituje (škoda je, že anglicky psané texty necituje i v angličtině). V obojím případě bohužel dost volně. K těm citátům, resp. parafrázím zdrojů, českých i anglicky psaných, které mne (svou stylizací nebo obsahem) zarazily, několik příkladů.

Nejprve citáty (vyznačené v textu práce uvozovkami a kurzívou): Pochyby mám (kvůli vymknutí ze syntaktické stavby) o citátu z Čermáka, 2011. V bakalářské práci (na s.10) se „cituje“ v souvislosti se „znakovými jazyky hluchoněmých“: ... *kteřé jsou modelovány podle toho kterého přirozeného jazyka (s obvykle třemi složkami, tj. tvaru ruky, pohybu ruky a znakového prostoru vůči tělu, jimiž vyjadřují jak pojmenování, tak syntax)*. Vydání z r. 2011 nemám k dispozici, ve vydáních předchozích (1997, 2001) stojí shodně ... *s obv. třemi složkami, tj. tvarem ruky, pohybem ruky a znakovým prostorem ruky vůči tělu, jimiž se vyjadřují jak pojmenování, tak syntax*. Pokud ve vydání z r. 2011 v Čermákově textu skutečně došlo k vymknutí z větné stavby, autorce se ráda omluvím. Jako citát je na s. 12 vyznačen i text z Černého (1998): *Jako příklady znakových systémů uváděl např. i řeč hluchoněmých, Morseovu abecedu, šachovou hru a mnoho dalších*. V Černém ale stojí ...*jako příklady znakových systémů uváděl ... šachovou hru, další strukturalisté do nich zahrnovali i těsnopis, folklor, lidové kroje a mnoho dalších systémů*. Černý je zde skutečně citován? Pokud jde o práci anglicky psané, měla by autorka při obhajobě vysvětlit, čemu v anglickém textu (Fromkin – Rodman, 1993, s. 4) odpovídá její překlad (na s. 22 vyznačený jako citát), jenž se vztahuje k vymezení znalosti jazyka. Člověk, který zná / zvládá jazyk je schopen (překládá autorka) ... *produkovat slova a rozumět slovům daného jazyka a zároveň interpretovat slova produkovaná ostatnímu uživateli daného jazyka*. V anglickém textu v témže vydání na stejné straně (s odkazem na „normal hearing individuals“) čteme: ... *you can speak and be understood by others who know that language. This means you have the capacity to produce sounds that signify certain meanings and to understand or interpret the sounds produced by others*. V této souvislosti prosím o analýzu toho, v čem se český překlad s originálem míjí, resp. v čem je mylný. Mylné jsou i parafráze prostudované literatury, jmenuji ty, které jsem z výše uvedených důvodů ověřovala: tak např. na s. 24 autorka píše (s odkazem na s. 5-6 z téže publikace, tj. Fromkin – Rodman, 1993 a na tam publikovaný obrázek ruky): *Stejně tak je tento znak (obrázek ruky, AM) z ASL reprezentován výrazem „hand“ v angličtině ...*. Autoři oproti tomu: ... *similarly, the concept (obrázek ruky, AM) is represented by „hand“ in English ...* V čem se „znak“ ASL a „koncept“ liší?

K dalším nepřesnostem, omylům apod. pokud jde o citace / parafráze zdrojů alespoň: Text Erharta (ze s. 9) prezentovaný na s. 14 jako citát je spíše parafrází – a není jasné, proč se za citát vydává. Definice jazyka uvedená na s. 15 není u Palka (s. 10) zdaleka tak jednoznačná. Ve druhém vydání Yulovy příručky na s. 202- 209 nefiguruje kapitola Gestures and Sign languages (jak se píše na s. 41), ale, na s. 202-212, kapitola Sign language; nějaké

„přidané“ informace o osvojování znakového jazyka nebo o pohledu na znakové jazyky v minulosti jsem v ní nenašla. Jen na okraj: Kapitola Gestures and sign languages je až ve vydání třetím.

Práce, jak už bylo řečeno, je založena na popisu informací v sledovaných publikacích obsažených (i se zřetelem k jejich změnám v průběhu času); zvl. v případě úvodů zahraničních autorka informace tematicky třídí, do jisté míry hodnotí a v závěru objem a povahu informací srovnává. Kapitoly označené jako „zhodnocení“ by ale mohly směřovat „hloub“, resp. být explicitnější a neomezovat se v podstatě jen na shrnutí toho, co bylo v předchozím textu už řečeno (jistou nedopovězenost, možná i jakýsi „ostych“ z „hodnocení“ autority lze pozorovat např. na s. 10 v hodnocení Čermákova úvodu). V této souvislosti prosím diplomantku, aby se při obhajobě vyjádřila alespoň k dvěma následujícím problémům.

Na s. 28 se na základě publikace Fromkin – Rodman, 2003) uvádí, že ... *při produkci otázky se hlava zakloní mírně dozadu a svraští se čelo*. Na s. 38 (dle Yula, 1985) zase: *Produkce otázky je například doprovázena nemanuálními komponenty v podobě zvednutého obočí a jemně předkloněné hlavy*. Na s. 26 se jako překonaný (v opoře o Fromkin – Rodman, 1993) zmiňuje názor, že u všech nemluvňat se objevuje vokální žvatlání a zmiňuje se manuální žvatlání. Na s. 42 zase (dle Yula, 1996), že zvuky produkují v raném věku všechny děti. Kdyby šla autorka v „zhodnocení“ hloub, jak by se k těmto názorům vyjádřila? A jak by autorka komentovala Čermákův názor (cituji dle Čermáka), že ... *tvarem ruky, pohybem ruky a znakovým prostorem ruky vůči tělu ... se vyjadřují jak pojmenování, tak syntax*? A jak by se stavěla k větě, jež v této souvislosti citována není a jež v Čermákově textu bezprostředně následuje, totiž *Jejich studiem se zabývá cherologie*? Konkrétně: k čemu autorka vztahuje (i se zřetelem k závorkám Čermákem užitým) výraz „jejich“? To by nestálo za „zhodnocení“?

Z dalších otázek alespoň:

- V práci se objevují termíny „komponent“ (s. 37), „parametr“ (např. s. 30, 38), „element“ (s. 35), „foném (s. 47). Jaký je mezi nimi vztah?
- Na s. 32 se objevuje i výraz „znakový systém založený na angličtině“ i „znakovaný systém založený na angličtině“. Jak mezi nimi autorka rozlišuje?
- Na s. 41 je anglické *alternate sign language* přeloženo jako *alternativní znakový systém*. Proč?
- A proč není do shrnutí (s. 47an) zařazen oddíl „Gramatika znakových jazyků“, když oddíl „Znaky znakových jazyků“ zařazen je?

Po technické stránce je bakalářská práce zpracována pečlivě, pravopisné chyby jsou spíše výjimečné (ošklivá je na s. 47), typografické problémy se takřka nevyskytují. Pokud jde o stylizaci, práce je psána ne složitou češtinou, jako problém bych viděla časté opakování informací (např. s. 7,8, 16, 50, 45). Pečlivě je zpracována i bibliografie (jen není jasné, proč tituly uvedené na s. 26,27, 32 nejsou zahrnuty do seznamu literatury).

Závěr: Bakalářská práce popisuje (ne vždy přesně, ne vždy s respektem ke zdrojům) informace o znakovém jazyce podané v českých a zahraničních úvodech do studia jazyka; objem a povahu podaných informací srovnává, a to i se zřetelem k jejich proměně v čase. Práce, po formální stránce na dobré úrovni, je cenným (i když ne zvlášť překvapivým) svědectvím toho, jak česká lingvistika hlavního proudu (ještě v r. 2011) na znakový jazyk nahlíží.

Bakalářská práce Lucie Hozové *Informace o znakovém jazyce v zahraničních a českých úvodech do studia jazyka* splňuje požadavky kladené na bakalářské práce a může být podkladem k obhajobě.

Alena Macurová
28.8.2015

Návrh klasifikace: velmi dobře (na základě úspěšné obhajoby)